ORDONANȚA CURȚII (Camera a cincea)

17 aprilie 2007 *

În cauza C-276/06,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de tribunal du travail de Verviers (Belgia), prin decizia din 13 iunie 2006, primită de Curte la 26 iunie 2006, în procedura

Mamate El Youssfi

împotriva

Office national des pensions (ONP),

CURTEA (Camera a cincea),

compusă din domnul R. Schintgen (raportor), președinte de cameră, domnii A. Tizzano și A. Borg Barthet, judecători,

* Limba de procedură: franceza.

avocat general: domnul M. Poiares Maduro,
grefier: domnul R. Grass,

Curtea urmând să se pronunțe prin ordonanță motivată conform articolului 104 alineatul (3) primul paragraf din Regulamentul de procedură,

după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Ordonanță

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 41 alineatul (1) din Acordul de cooperare dintre Comunitatea Economică Europeană și Regatul Maroc, semnat la Rabat la 27 aprilie 1976 și aprobat în numele Comunității prin Regulamentul (CEE) nr. 2211/78 al Consiliului din 26 septembrie 1978 (JO L 264, p. 1, Ediție specială, 11/vol. 2, p. 202, denumit în continuare „acordul de cooperare"), a articolului 65 alineatul (1) primul paragraf din Acordul euro-mediteraneean de constituire a unei asocieri între Comunitățile Europene și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Regatul Maroc, pe de altă parte, semnat la Bruxelles la 26 februarie 1996 și aprobat în numele Comunităților prin Decizia 2000/204/CE, CECO a Consiliului și a Comisiei din 24 ianuarie 2000 (JO L 70, p. 1, Ediție specială, 11/vol. 2, p. 184, denumit în continuare „acordul de asociere"), a

articolului 4 din Regulamentul (CE) nr. 883/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială (JO L 166, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 82) coroborat cu Regulamentul (CE) nr. 859/2003 al Consiliului din 14 mai 2003 de extindere a dispozițiilor Regulamentului (CEE) nr. 1408/71 și ale Regulamentului (CEE) nr. 574/72 la resortisanții unor țări terțe care nu fac obiectul dispozițiilor respective exclusiv pe motive de cetățenie (JO L 124, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 8, p. 285), precum și a articolului 14 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO"), și a articolului 1 din Protocolul adițional la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (denumit în continuare „protocolul adițional").

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între doamna El Youssfi, pe de o parte, și Office national des pensions belge (Oficiul Național de Pensii belgian, denumit în continuare „ONP"), pe de altă parte, ca urmare a refuzului acestuia din urmă de a-i acorda doamnei El Youssfi venitul legal garantat pentru persoanele în vârstă prevăzut de reglementarea națională.

Cadrul juridic

Reglementarea comunitară

Acordul de cooperare

3 Potrivit articolului 41 alineatul (1) din acordul de cooperare, care face parte din titlul III al acestuia, consacrat cooperării în domeniul forței de muncă:

„Sub rezerva dispozițiilor de la alineatele următoare, lucrătorii de cetățenie marocană și membrii familiilor acestora care locuiesc împreună cu aceștia beneficiază în domeniul securității sociale de un regim caracterizat prin absența oricărei discriminări întemeiate pe cetățenie în raport cu resortisanții statelor membre în care sunt angajați." [traducere neoficială]

4 Articolul 41 menționat anterior conține, la alineatele (2)-(4), dispoziții care privesc cumulul perioadelor de asigurare, de muncă sau de rezidență realizate în diferite state membre, beneficiul indemnizațiilor familiale pentru membrii familiei care își au reședința în interiorul Comunității și transferul în Maroc al pensiilor și rentelor pentru limită de vârstă, deces, accident de muncă sau boală profesională, precum și invaliditate.

Acordul de asociere

5 Articolul 65 alineatul (1) din acordul de asociere, care face parte din capitolul I, intitulat „Dispoziții referitoare la lucrători", din titlul VI al acestuia, consacrat în special cooperării sociale, prevede:

„Sub rezerva dispozițiilor de la alineatele următoare, lucrătorii de cetățenie marocană și membrii familiilor acestora care locuiesc împreună cu aceștia beneficiază în domeniul securității sociale de un regim caracterizat prin absența oricărei discriminări întemeiate pe cetățenie în raport cu resortisanții statelor membre în care sunt angajați.

Noțiunea de securitate socială se referă la aspectele securității sociale care privesc indemnizațiile de boală și de maternitate, indemnizațiile de invaliditate, de limită de vârstă, de urmaș, indemnizațiile de accident de muncă și de boală profesională, alocațiile de deces, indemnizațiile de șomaj și indemnizațiile familiale.

[...]" [traducere neoficială]

6 Articolul 65 menționat anterior conține, la alineatele (2)-(4), dispoziții similare celor enumerate la punctul 4 din prezenta ordonanță.

7 Articolul 66 din același acord este formulat după cum urmează:

„Dispozițiile prezentului capitol nu se aplică resortisanților uneia dintre părți care rezidă sau lucrează ilegal pe teritoriul țării gazdă." [traducere neoficială]

8 Conform articolului 96 alineatul (1), acest acord de asociere a intrat în vigoare la 1 martie 2000.

9 Articolul 96 alineatul (2) prevede că, de la data intrării în vigoare, acordul de asociere înlocuiește acordul de cooperare.

Regulamentul (CEE) nr. 1408/71

10 Potrivit articolului 2 alineatul (1) din acesta, Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, cu lucrătorii care desfășoară activități independente și cu membrii familiilor acestora care se deplasează în cadrul Comunității, în versiunea modificată și actualizată prin Regulamentul (CE) nr. 118/97 al Consiliului din 2 decembrie 1996 (JO 1997, L 28, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 4, p. 35, denumit în continuare „Regulamentul nr. 1408/71"), „se aplică lucrătorilor salariați sau care desfășoară activități independente care s-au supus sau fac obiectul legislației unuia sau mai multor state membre și care sunt cetățeni ai unuia dintre statele membre ori apatrizi sau refugiați care au reședința pe teritoriul unuia dintre statele membre, precum și membrilor de familie ai acestora și urmașilor lor."

11 Articolul 3 din Regulamentul nr. 1408/71, intitulat „Egalitatea de tratament", prevede la alineatul (1):

„Sub rezerva dispozițiilor speciale ale prezentului regulament, persoanele care au reședința pe teritoriul unuia dintre statele membre căruia i se aplică prezentul regulament au aceleași obligații și se bucură de aceleași avantaje prevăzute de legislația oricărui stat membru ca și cetățenii acelui stat."

12 Articolul 4 din respectivul regulament definește domeniul de aplicare materială al acestuia în termenii următori:

„(1) Prezentul regulament se aplică tuturor legislațiilor referitoare la următoarele domenii de securitate socială:

(a) prestații de boală și de maternitate;

(b) prestații de invaliditate, inclusiv cele destinate menținerii sau ameliorării capacității de a realiza un venit;

(c) prestații pentru limită de vârstă;

(d) prestații de urmaș;

(e) prestații în caz de accident de muncă sau boală profesională;

(f) ajutoare de deces;

(g) prestații de șomaj;

(h) prestații familiale.

(2) Prezentul regulament se aplică tuturor regimurilor generale și speciale de securitate socială, contributive sau necontributive [...]

(2a) Prezentul regulament se aplică și prestațiilor speciale necontributive care sunt acordate în baza unei legislații sau a unor regimuri diferite de cele prevăzute la alineatul (1) sau care sunt excluse în temeiul alineatului (4), dacă aceste prestații sunt destinate:

(a) fie să acopere, cu titlu suplimentar, complementar sau accesoriu, riscurile care corespund ramurilor de securitate socială prevăzute la alineatul (1) literele (a)-(h)

sau

(b) să asigure numai o protecție specifică a persoanelor cu handicap.

[...]"

13 Articolul 10a alineatul (1) din Regulamentul nr. 1408/71 este formulat astfel:

„Fără a aduce atingere dispozițiilor articolului 10 și titlului III, persoanele cărora li se aplică prezentul regulament beneficiază de prestațiile speciale necontributive în numerar prevăzute la articolul 4 alineatul (2a) numai pe teritoriul statului membru în care își au domiciliul, în conformitate cu legislația statului respectiv, cu condiția ca aceste prestații să fie enumerate în anexa IIa. Aceste prestații se acordă de către și pe cheltuiala instituției de la locul de reședință."

14 Anexa IIa menționează, în partea intitulată „A. Belgia" litera (b), „Venit garantat pentru persoane în vârstă [...]".

15 Modalitățile de aplicare a Regulamentului nr. 1408/71 au fost stabilite prin Regulamentul (CEE) nr. 574/72 al Consiliului din 21 martie 1972, în versiunea modificată și actualizată prin Regulamentul nr. 118/97.

Regulamentul nr. 859/2003

16 Considerentul (12) al Regulamentului nr. 859/2003 prevede:

„Dispozițiile Regulamentului [...] nr. 1408/71 și ale Regulamentului [...] nr. 574/72 nu sunt aplicabile într-o situație limitată din toate punctele de vedere la teritoriul unui singur stat membru. Aceasta se referă în special la situația unui resortisant dintr-o țară terță care are legături doar cu o terță țară și un singur stat membru."

17 Potrivit articolului 1 din același regulament:

„Sub rezerva dispozițiilor anexei la prezentul regulament, dispozițiile Regulamentului [...] nr. 1408/71 și ale Regulamentului [...] nr. 574/72 se aplică resortisanților țărilor terțe care nu fac obiectul dispozițiilor respective exclusiv pe motive de cetățenie, precum și membrilor familiilor acestora și urmașilor lor, cu condiția să fie rezidenți în mod legal pe teritoriul unui stat membru și să fie într-o situație care nu este limitată din toate punctele de vedere la un singur stat membru."

Regulamentul nr. 883/2004

18 Articolul 4 din Regulamentul nr. 883/2004, intitulat „Egalitatea de tratament", prevede:

„Cu excepția cazului în care prezentul regulament prevede altfel, persoanele cărora li se aplică prezentul regulament beneficiază de aceleași prestații și sunt supuse acelorași obligații, în temeiul legislației unui stat membru, ca și resortisanții acelui stat membru."

19 Conform articolului 87 alineatul (1) din Regulamentul nr. 883/2004, prin acesta „nu se dobândesc drepturi pentru perioada anterioară datei aplicării sale".

20 Articolul 90 alineatul (1) din același regulament prevede că „Regulamentul [...] nr. 1408/71 [...] se abrogă de la data aplicării prezentului regulament".

21 Articolul 91 din Regulamentul nr. 883/2004 prevede:

„Prezentul regulament intră în vigoare în a douăzecea zi de la publicarea în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene.*

Prezentul regulament se aplică de la data intrării în vigoare a regulamentului de aplicare."

22 Este cert că acest regulament de aplicare nu a fost încă adoptat.

CEDO

23 Articolul 14 din CEDO este formulat astfel:

„Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație."

24 Conform articolului 1 din protocolul adițional:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. [...]"

Reglementarea națională

25 Legea belgiană din 22 martie 2001, care instituie venitul legal garantat pentru persoanele în vârstă (*Moniteur belge* din 29 martie 2001, p. 10244, denumită în continuare „legea din 22 martie 2001"), are drept scop să le garanteze acestora din urmă mijloace de subzistență decente. Această lege nu condiționează beneficiul prestației pe care o instituie de cerința unei cotizări sau asigurări prealabile, ci, pentru a putea pretinde o astfel de prestație, resursele persoanei respective trebuie să fie inferioare unui anumit plafon.

26 Conform articolului 3 din această lege, „venitul garantat este asigurat persoanelor în vârstă de cel puțin 65 de ani".

27 Articolul 4 din legea din 22 martie 2001 prevede:

„Beneficiarul venitului garantat trebuie să aibă reședința principală în Belgia și să aparțină uneia dintre următoarele categorii de persoane:

1° persoanele având cetățenie belgiană;

2° persoanele care intră în sfera de aplicare a Regulamentului [...] nr. 1408/71 [...];

3° apatrizii care intră în sfera de aplicare a Convenției privind statutul apatrizilor, semnată la New York la 28 septembrie 1954 și aprobată prin legea din 12 mai 1960;

4° refugiații la care se referă articolul 49 din Legea din 15 decembrie 1980 privind accesul pe teritoriul național, șederea, stabilirea și îndepărtarea străinilor;

5° resortisanții unei țări cu care Belgia a încheiat o convenție de reciprocitate în materie sau a recunoscut existența unei reciprocități de fapt;

6° persoanele având cetățenie străină, cu condiția să existe un drept la o pensie pentru limită de vârstă sau de urmaș, în temeiul unui regim belgian.

[...]"

Acțiunea principală și întrebarea preliminară

28 Din dosarul cauzei principale rezultă că doamna El Youssfi, resortisantă marocană născută la 1 iulie 1939 și văduvă din 1982, are în prezent reședința în Belgia împreună cu fiul ei, care locuiește la rândul său în acest stat membru.

29 Nu este contestată legalitatea şederii doamnei El Youssfi în Belgia.

30 La 25 august 2005, doamna El Youssfi a adresat ONP o cerere de acordare a venitului garantat pentru persoanele în vârstă prevăzut de legea din 22 martie 2001.

31 Prin decizia din 16 decembrie 2005, această cerere a fost respinsă pentru motivul că reclamanta din acţiunea principală nu a făcut dovada apartenenţei sale la una dintre categoriile enumerate la articolul 4 din legea respectivă.

32 La 2 martie 2006, doamna El Youssfi a introdus o acţiune împotriva acestei decizii la tribunal du travail din Verviers (Tribunalul pentru Litigii de Muncă din Verviers).

33 În susţinerea acestei acţiuni, doamna El Youssfi arată că şederea sa în Belgia este legală şi că acest statut legal îi conferă dreptul de a pretinde venitul garantat pentru persoanele în vârstă prevăzut de legislaţia statului membru gazdă în aceleaşi condiţii ca şi cele de care beneficiază resortisanţii statului respectiv. Refuzul de a-i acorda această prestaţie, care ar constitui un drept patrimonial în sensul articolului 1 din Protocolul adiţional, ar încălca principiul interzicerii oricărei discriminări pe motive de cetăţenie, prevăzut mai ales în acordurile de cooperare şi de asociere, precum şi la articolul 14 din CEDO.

34 ONP şi reprezentantul Ministerului Public de pe lângă instanţa de trimitere susţin, în schimb, că prestaţia solicitată de doamna El Youssfi depinde, fiind un drept

propriu, de „supunerea față de legislația unui stat membru" și că aceasta nu se poate prevala de dreptul comunitar, deoarece nu a circulat în interiorul Uniunii Europene.

35 Acestea sunt condițiile în care tribunal du travail din Verviers a decis să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Refuzul de a acorda venitul legal garantat pentru persoanele în vârstă

— pentru că solicitanta nu intră în domeniul de aplicare al Regulamentului [nr.] 1408/71 [...];

— pentru că nu i s-a recunoscut statutul de apatridă sau refugiată;

— pentru că nu este resortisantă a unui stat cu care Belgia fie a încheiat o convenție de reciprocitate, fie a recunoscut existența unei reciprocități de fapt în materia veniturilor garantate

— sau pentru că nu are dreptul la pensie pentru limită de vârstă sau de urmaș în temeiul unui regim belgian

nu decurge

— dintr-o interpretare prea restrictivă a Regulamentului [...] nr. 883/2004 [...] (care a înlocuit Regulamentul [...] nr. 1408/71 [...]), în special în raport cu articolul 14 din CEDO, cu articolul 1 [din Protocolul adițional], precum și în raport cu Regulamentul [...] nr. 859/2003 [...],

— sau dintr-o interpretare a Regulamentului [...] nr. 883/2004 care este incompatibilă cu acordul de cooperare [...] care a fost completat de acordul [de asociere]?"

Cu privire la întrebarea preliminară

36 Conform articolului 104 alineatul (3) primul paragraf din Regulamentul de procedură, atunci când răspunsul la o întrebare formulată cu titlu preliminar poate

fi în mod clar dedus din jurisprudență, Curtea, după ascultarea avocatului general, poate oricând să se pronunțe prin ordonanță motivată, în cuprinsul căreia se face trimitere la jurisprudența pertinentă. Curtea consideră că această normă este aplicabilă în acțiunea principală.

Observații introductive

37 Se impune să constatăm de la bun început că întrebarea adresată de instanța de trimitere trebuie considerată ca vizând obținerea unei interpretări a Regulamentului nr. 1408/71, în pofida faptului că această întrebare face referire la Regulamentul nr. 883/2004 „care a înlocuit Regulamentul [...] nr. 1408/71".

38 Într-adevăr, conform articolului 91 din Regulamentul nr. 883/2004, acesta din urmă a intrat, desigur, în vigoare în a douăzecea zi de la publicarea în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, însă nu devine aplicabil decât de la data intrării în vigoare a regulamentului de aplicare a acestuia. Întrucât până în prezent nu a fost adoptat niciun regulament de aplicare a Regulamentului nr. 883/2004, în mod necesar rezultă că rămân aplicabile dispozițiile Regulamentului nr. 1408/71 (a se vedea hotărârea din 9 noiembrie 2006, Nemec, C-205/05, Rec., p. I-10745, punctele 31 și 32).

39 În plus, trebuie arătat că normele comunitare în materie de coordonare a regimurilor naționale de securitate socială nu se aplică în situațiile în care toate elementele se limitează la interiorul unui singur stat membru și că acesta este cazul

atunci când situația persoanei interesate are legături numai cu un stat terț și cu un singur stat membru (a se vedea în special hotărârea din 11 octombrie 2001, Khalil și alții, C-95/99-C-98/99 și C-180/99, Rec., p. I-7413, punctele 70 și 71).

40 O astfel de interpretare este aplicabilă atât în cazul articolului 42 CE, cât și în cel al Regulamentului nr. 1408/71 și în special în ceea ce privește articolul 3 din acesta.

41 De asemenea, Regulamentul nr. 859/2003, la care face referire întrebarea adresată de instanța de trimitere, prevede la articolul 1 că dispozițiile Regulamentelor nr. 1408/71 și nr. 574/72 „se aplică resortisanților țărilor terțe care nu fac obiectul dispozițiilor respective exclusiv pe motive de cetățenie, precum și membrilor familiilor acestora și urmașilor lor, cu condiția să fie rezidenți în mod legal pe teritoriul unui stat membru și să fie într-o situație care nu este limitată din toate punctele de vedere la un singur stat membru".

42 Considerentul (12) al Regulamentului nr. 859/2003 precizează în această privință că dispozițiile Regulamentelor nr. 1408/71 și nr. 574/72 „nu sunt aplicabile într-o situație limitată din toate punctele de vedere la teritoriul unui singur stat membru. Aceasta se referă în special la situația unui resortisant dintr-o țară terță care are legături doar cu o terță țară și un singur stat membru".

43 Având în vedere informațiile de care dispune Curtea în legătură cu acțiunea principală, această condiție care impune existența unei legături a resortisantului

unui stat terț cu cel puțin două state membre nu pare a fi îndeplinită de o persoană precum doamna El Youssfi, din moment ce rezultă că aceasta din urmă a părăsit Marocul, făcând uz de posibilitatea reîntregirii familiei, pentru a se instala direct în Belgia împreună cu fiul său, care își are reședința în acest stat membru.

44 Cu toate acestea, instanța de trimitere are sarcina de a efectua verificarea acestei împrejurări de fapt.

45 Prin urmare, sub această rezervă, doamna El Youssfi nu ar putea beneficia de principiul egalității de tratament în domeniul securității sociale prevăzut la articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1408/71 coroborat cu Regulamentul nr. 859/2003, principiu care interzice refuzul de a acorda o prestație precum venitul garantat pentru persoanele în vârstă în temeiul exclusiv al cetățeniei solicitantului (a se vedea, prin analogie, punctele 51-55 din prezenta ordonanță).

46 În aceste condiții, este necesar să se analizeze întrebarea formulată prin prisma dispozițiilor relevante ale acordurilor încheiate între Comunitate și Regatul Maroc.

47 Astfel cum este formulată, întrebarea adresată de către instanța de trimitere se referă la acordul de cooperare „completat prin" acordul de asociere.

48 Cu toate acestea, având în vedere, pe de o parte, dispozițiile articolului 96 din acordul de asociere, conform cărora, începând de la data intrării sale în vigoare, și anume 1 martie 2000, acordul de asociere înlocuiește acordul de cooperare, și, pe de altă parte, faptul că doamna El Youssfi a introdus cererea de obținere a venitului garantat pentru persoanele în vârstă la 25 august 2005, numai acordul de asociere își poate găsi aplicarea *ratione temporis* în raport cu faptele din acțiunea principală (a se vedea, prin analogie, ordonanța din 13 iunie 2006, Echouikh, C-336/05, Rec., p. I-5223, punctul 36).

49 În vederea oferirii unui răspuns util instanței de trimitere, trebuie să analizăm succesiv în primul rând dacă articolul 65 alineatul (1) primul paragraf din acordul de asociere are efect direct și poate fi, prin urmare, invocat de un particular în fața unei instanțe naționale, în al doilea rând, care este domeniul de aplicare al principiului nediscriminării prevăzut de această dispoziție și, în al treilea rând, care sunt condițiile prevăzute de această din urmă dispoziție în ceea ce privește domeniile de aplicare materială și personală.

Cu privire la efectul direct al articolului 65 alineatul (1) primul paragraf din acordul de asociere

50 În această privință, este suficient să se amintească faptul că din jurisprudența Curții rezultă deja că articolul 65 alineatul (1) primul paragraf din acordul de asociere are efect direct, astfel încât justițiabilii cărora li se aplică au dreptul de a se prevala de acesta în fața instanțelor naționale [ordonanța Echouikh, citată anterior, punctele 39-42, precum și jurisprudența citată la punctul 39 din aceasta cu privire la articolul 41 alineatul (1) din acordul de cooperare, dispoziție care este redactată în aceiași termeni ca și articolul 65 alineatul (1) primul paragraf].

Cu privire la domeniul de aplicare al principiului nediscriminării prevăzut la articolul 65 alineatul (1) primul paragraf din acordul de asociere

51 Astfel cum Curtea s-a pronunțat la punctele 55-58 din ordonanța Echouikh, citată anterior, și astfel cum rezultă din jurisprudența referitoare la articolul 41 alineatul (1) din acordul de cooperare, care poate fi aplicată prin analogie articolului 65 alineatul (1) primul paragraf din acordul de asociere, sensul principiului prevăzut de această ultimă dispoziție privind absența oricărei discriminări întemeiate pe cetățenie în domeniul securității sociale a lucrătorilor migranți marocani și a membrilor familiilor acestora care locuiesc cu aceștia în raport cu resortisanții statelor membre în care sunt sau au fost angajați este că persoanele vizate de această dispoziție trebuie tratate ca și cum ar fi resortisanți ai statelor membre respective.

52 Acest principiu presupune, prin urmare, ca persoanele care fac parte din domeniul de aplicare al respectivei dispoziții din acordul de asociere să poată pretinde prestații de securitate socială în aceleași condiții ca resortisanții statului membru gazdă, fără ca legislația acestuia din urmă să le poată impune condiții suplimentare sau mai riguroase în raport cu cele aplicabile resortisanților acelui stat (ordonanța Echouikh, citată anterior, punctul 56).

53 Astfel, trebuie considerat că nu este conformă cu principiul nediscriminării aplicarea, în privința persoanelor prevăzute la articolul 65 alineatul (1) primul paragraf din acordul de asociere, nu numai a condiției cetățeniei statului membru în

cauză, ci și a oricărei alte condiții care nu este impusă propriilor cetățeni (ordonanța Echouikh, citată anterior, punctul 57).

54 Or, în cazul de față, se dovedește, pe de o parte, că o persoană precum reclamanta din acțiunea principală îndeplinește condițiile de vârstă și de rezidență impuse de legislația statului membru respectiv pentru a beneficia de venitul legal garantat pentru persoanele în vârstă. Pe de altă parte, un resortisant al statului membru gazdă care s-ar afla într-o situație comparabilă cu cea a doamnei El Youssfi ar avea dreptul la această prestație, deoarece condiția, prevăzută la articolul 4 punctul 6 din legea din 22 martie 2001, conform căreia dreptul la o pensie pentru limită de vârstă sau de urmaș trebuie să existe în temeiul reglementării naționale nu este aplicabilă decât „persoanelor de cetățenie străină". Prin urmare, refuzul de a acorda doamnei El Youssfi beneficiul prestației pe care a solicitat-o nu se întemeiază decât pe împrejurarea că aceasta nu are cetățenia statului membru respectiv și nu poate fi asimilată, în temeiul legislației naționale, unui resortisant al acestui stat, precum și, pe de altă parte, pe faptul că nu îndeplinește o condiție care totuși nu este impusă cetățenilor acelui stat.

55 În consecință, o legislație națională precum cea în discuție în acțiunea principală apare ca nefiind conformă cu principiul nediscriminării prevăzut la articolul 65 alineatul (1) primul paragraf din acordul de asociere, în temeiul căruia unui resortisant marocan nu i se poate refuza beneficiul unei prestații sociale în temeiul unor motive legate de cetățenia solicitantului.

56 În plus, trebuie să se stabilească dacă, pe de o parte, o prestație precum aceea în discuție în acțiunea principală intră în domeniul „securității sociale" în sensul articolului 65 alineatul (1) primul paragraf din acordul de asociere și dacă, pe de altă parte, o persoană care se află în situația doamnei El Youssfi este vizată de această dispoziție.

Cu privire la domeniul de aplicare materială al articolului 65 alineatul (1) primul paragraf din acordul de asociere

57 În această privință, potrivit unei jurisprudențe constante, noțiunea „securitate socială" prevăzută la articolul 65 alineatul (1) primul paragraf din acordul de asociere trebuie înțeleasă în același mod ca noțiunea identică din Regulamentul nr. 1408/71 [ordonanța Echouikh, citată anterior, punctele 50 și 51, precum și jurisprudența citată cu privire la articolul 41 alineatul (1) din acordul de cooperare].

58 Or, de la adoptarea Regulamentului (CEE) nr. 1247/92 al Consiliului din 30 aprilie 1992 (JO L 136, p. 1), prestațiile necontributive de tipul venitului legal garantat pentru persoanele în vârstă instituit prin legea din 22 martie 2001 au fost incluse expres în domeniul de aplicare materială al Regulamentului nr. 1408/71, în temeiul articolului 4 alineatul (2a) litera (a) din acesta [a se vedea de asemenea articolul 10a alineatul (1) și anexa IIa la acest din urmă regulament], în măsura în care acestea sunt destinate să acopere cu titlu suplimentar, complementar sau accesoriu riscurile care corespund domeniilor prevăzute la alineatul (1) literele (a)-(h) ale aceluiași articol 4, printre care figurează și prestațiile pentru limită de vârstă [a se vedea, prin analogie, hotărârea din 5 aprilie 1995, Krid, C-103/94, Rec., p. I-719, punctul 36, în ceea ce privește articolul 39 alineatul (1) din Acordul de cooperare între Comunitatea Economică Europeană și Republica Algeriană Democratică și Populară, semnat la Alger la 26 aprilie 1976 și aprobat în numele Comunității prin Regulamentul (CEE) nr. 2210/78 al Consiliului din 26 septembrie 1978 (JO L 263, p. 1), dispoziție redactată în termeni identici în esență cu cei ai articolului 65 alineatul (1) primul paragraf din acordul de asociere].

59 De altfel, chiar înaintea adoptării regulamentului menționat anterior, Curtea se pronunțase deja în sensul că o alocație de aceeași natură ca venitul legal garantat

pentru persoanele în vârstă intra în domeniul de aplicare al Regulamentului 1408/71, în temeiul articolului 4 alineatul (1) din acesta (a se vedea hotărârea Krid, citată anterior, punctele 33-35 și jurisprudența citată).

60 Prin urmare, nu există niciun dubiu că o prestație de tipul venitului legal garantat pentru persoanele în vârstă, care are ca obiect garantarea unui minim de mijloace de existență persoanelor în vârstă de cel puțin 65 de ani ale căror resurse sunt inferioare unui anumit plafon, intră în domeniul „securității sociale" în sensul articolului 65 alineatul (1) primul paragraf din acordul de asociere, chiar dacă prestația în discuție în acțiunea principală prezintă și caracteristicile unei măsuri de asistență socială.

61 Trebuie adăugat în acest context că, în mod contrar afirmațiilor ONP, este lipsită de relevanță împrejurarea că legea din 22 martie 2001 concepe prestația pe care o instituie ca pe un drept propriu, iar nu ca pe un drept derivat dobândit de reclamanta din acțiunea principală în calitatea sa de membru al familiei unui lucrător migrant.

62 Într-adevăr, domeniul de aplicare personală al articolului 65 alineatul (1) primul paragraf din acordul de asociere nefiind identic cu cel al Regulamentului nr. 1408/71, stabilit la articolul 2 din acesta, jurisprudența care operează o distincție între drepturile derivate și drepturile proprii ale membrilor familiei lucrătorului migrant în cadrul regulamentului respectiv – jurisprudență care, de altfel, a fost clarificată prin hotărârea din 30 aprilie 1996, Cabanis-Issarte (C-308/93, Rec., p. I-2097) – nu poate fi aplicată în cadrul acordului de asociere (a se vedea, prin analogie, hotărârea din 3 octombrie 1996, Hallouzi-Choho, C-126/95, Rec., p. I-4807, punctul 30 și jurisprudența citată).

Cu privire la domeniul de aplicare personală al articolului 65 alineatul (1) primul paragraf din acordul de asociere

63 Rezultă din decizia de trimitere că ONP admite că doamna El Youssfi are reședința în mod legal în Belgia, astfel încât nu i se aplică prevederile articolului 66 din acordul de asociere.

64 În plus, trebuie amintit că articolul 65 alineatul (1) primul paragraf din respectivul acord se aplică în primul rând lucrătorilor de cetățenie marocană, această noțiune trebuind înțeleasă în sens larg.

65 Într-adevăr, rezultă din jurisprudența Curții că prin „lucrător" trebuie să se înțeleagă în același timp atât lucrătorii activi, cât și cei care au părăsit piața muncii după împlinirea vârstei necesare pentru a beneficia de pensia pentru limită de vârstă sau după ce au fost victimele unuia dintre riscurile care dau dreptul la alocații în temeiul altor domenii ale securității sociale (a se vedea ordonanța Echouikh, citată anterior, punctele 44 și 45).

66 În lumina acestor criterii, îi revine instanței de trimitere sarcina să determine dacă se poate considera că doamna El Youssfi a avut ea însăși în Belgia, unde are reședința în prezent, calitatea de „lucrător" în sensul articolului 65 alineatul (1) primul paragraf din acordul de asociere.

67 În ipoteza în care nu a avut această calitate, trebuie arătat că această dispoziție din acordul de asociere se aplică în egală măsură membrilor familiilor acestor lucrători care locuiesc cu aceștia în statul membru unde sunt sau au fost angajați.

68 În această privință, trebuie precizat că această noțiune „membru de familie" vizează nu numai soțul și descendenții lucrătorului migrant, ci și persoanele care au o strânsă legătură de rudenie cu acesta din urmă, cum ar fi în special ascendenții, inclusiv prin alianță (a se vedea, prin analogie, hotărârea din 11 noiembrie 1999, Mesbah, C-179/98, Rec., p. I-7955, punctul 46).

69 Fiind văduvă, doamna El Youssfi ar putea fi vizată astfel de prevederile articolului 65 alineatul (1) primul paragraf din acordul de asociere dacă s-ar stabili că soțul acesteia a avut, înaintea decesului, calitatea de lucrător migrant marocan în Belgia, unde doamna El Youssfi continuă să își aibă reședința (a se vedea, prin analogie, hotărârea Krid, citată anterior, punctele 28-31).

70 În plus, reclamanta din acțiunea principală ar trebui de asemenea considerată membru de familie al unui lucrător, în sensul respectivei dispoziții, în măsura în care locuiește cu fiul său în Belgia, iar acesta are în același timp atât calitatea de lucrător, în sensul precizat la punctul 65 din prezenta ordonanță, cât și cetățenia marocană.

71 Conform dosarului de care dispune Curtea, s-ar părea că fiul doamnei El Youssfi ar fi dobândit cetățenia belgiană.

72 În ipoteza în care fiul doamnei El Youssfi a păstrat totuși cetățenia marocană, îi revine instanței naționale să verifice, în temeiul dreptului statului membru gazdă, dacă membrul familiei unui lucrător migrant marocan care are și cetățenia acelui stat poate invoca, în raport cu dreptul respectiv, cetățenia marocană a acestui lucrător pentru a face posibilă aplicarea articolului 65 alineatul (1) primul paragraf din acordul de asociere (a se vedea, prin analogie, hotărârea Mesbah, citată anterior, punctele 40 și 41).

73 Având în vedere toate considerațiile de mai sus, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 65 alineatul (1) primul paragraf din acordul de asociere trebuie interpretat în sensul că interzice ca statul membru gazdă să refuze acordarea venitului legal garantat pentru persoanele în vârstă unei resortisante marocane care a împlinit vârsta de 65 de ani și care are reședința în mod legal pe teritoriul acestui stat, din moment ce aceasta face parte din domeniul de aplicare al respectivei dispoziții

— fie ca urmare a faptului că aceasta a desfășurat personal o activitate salariată în statul membru respectiv;

— fie în calitatea sa de membru al familiei unui lucrător de cetățenie marocană care este sau a fost angajat în acel stat membru.

74 Îi revine instanței de trimitere sarcina să verifice dacă una dintre aceste două condiții este îndeplinită în speță.

75 Interpretarea pe care o consacră prezenta ordonanță în ceea ce privește articolul 65 alineatul (1) primul paragraf din acordul de asociere fiind conformă cu cerințele articolului 14 din CEDO și ale articolului 1 din Protocolul adițional, astfel cum au fost interpretate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în special în hotărârea Gaygusuz împotriva Austriei din 16 septembrie 1996 (*Recueil des arrêts et décisions* 1996-IV, p. 1129), Curtea a oferit astfel instanței de trimitere toate elementele de interpretare necesare în vederea aprecierii de către aceasta a conformității reglementării naționale în discuție în acțiunea principală cu drepturile fundamentale, precum cele garantate de CEDO și de Protocolul adițional, a căror respectare Curtea o asigură (a se vedea în special ordonanța Echouikh, citată anterior, punctele 64 și 65).

Cu privire la cheltuielile de judecată

76 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a cincea) declară:

Articolul 65 alineatul (1) primul paragraf din Acordul euro-mediteraneean de instituire a unei asocieri între Comunitățile Europene și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Regatul Maroc, pe de altă parte, semnat la Bruxelles la 26 februarie 1996 și aprobat în numele Comunităților prin Decizia 2000/204/CE, CECO a Consiliului și a Comisiei din 24 ianuarie 2000, trebuie interpretat

în sensul că interzice ca statul membru gazdă să refuze acordarea venitului legal garantat pentru persoanele în vârstă unei resortisante marocane care a împlinit vârsta de 65 de ani și care are reședința în mod legal pe teritoriul acestui stat, din moment ce aceasta face parte din domeniul de aplicare al respectivei dispoziții

— **fie ca urmare a faptului că aceasta a desfășurat personal o activitate salariată în statul membru respectiv;**

— **fie în calitatea sa de membru al familiei unui lucrător de cetățenie marocană care este sau a fost angajat în acel stat membru.**

Semnături